

Kronika Niemiec współczesnych

SPRAWY BADANIA DZIEJÓW W NIEMIECKIEJ REPUBLICIE DEMOKRATYCZNEJ

Komitet Centralny SED zajmował się ostatnio sprawą sytuacji w zakresie badań dziejów NRD. W wyniku tego powzięto uchwałę, której nadano tytuł „O poprawie badań i nauczania nauki historii w Niemieckiej Republice Demokratycznej“ (Die Verbesserung der Forschung und Lehre in der Geschichtswissenschaft der Deutschen Demokratischen Republik). Uchwałę tę umieściła *Zeitschrift für Geschichtswissenschaft* (nr 4/1955) na naczelnym miejscu.

Oto najważniejsze zasady i wytyczne uchwały podane w streszczeniu:

Wobec walki, jaką prowadzi demokratyczny naród niemiecki przeciw powstaniu zachodnio-niemieckiego militarystwu, na nauce historii w NRD spoczywa wielka odpowiedzialność. Jednym z głównych zadań tej nauki, zmierzającej do rozwiązania życiowych zagadnień narodu niemieckiego, jest opracowanie właściwego obrazu dziejów sfalszowanych przez reakcyjną dawną naukę niemiecką. Równocześnie na demokratycznej nauce historii spoczywa obowiązek ujawnienia antynarodowej roli niemieckiej reakcji, imperializmu i militarystwu, aby narodowi niemieckiemu ukazać sens i cel walki z polityką wojny zachodnio-niemieckich imperialistów i militarystów.

Dopiero w warunkach nowych, mianowicie w państwie robotników i chłopów, tzn. w Niemieckiej Republice Demokratycznej poczęły się rozwijać w ostatnich latach właściwe możliwości dla badań prawdziwego przebiegu dziejów narodu niemieckiego. Demokratyczna nauka historii może dziś się pochwalić takimi sukcesami, jak opracowaniem szeregu monografii o okresie reformacji i wojen chłopskich, o okresie walki narodu niemieckiego z napoleońskim obcym panowaniem, o rewolucji w latach 1848/49. Dalej nauka ta pochwalić się może takim sukcesem, jak opracowaniem i wydaniem doniosłego przyczynku do dorobku Karola Marksa, zaawansowanymi badaniami nad dziejami XX w. i historią niemieckiego ruchu robotniczego. W okresie tym demokratyczna nauka historii troszczyła się o to, aby rozwijały się nowe kadry młodych historyków, stworzyła szereg ośrodków i instytutów badań, m. in. przy uniwersytetach w Berlinie, Halle i Lipsku.

W przeciwieństwie do rozwoju tej demokratycznej nauki historii — w Niemczech zachodnich kontynuuje się badania dziejów niemieckich stosując zakłamane stare teorie, a historiografia ta służy — tak jak poprzednio — za instrument do rozpowszechniania ideologii zaborczych wojen niemieckiego imperializmu i militarystwu. Rozwój ten należy związać ściśle ze zjawiskiem amerykańskiej zachodnio-niemieckiej historiografii. Wyrazem starych tendencji jest chwalenie wrogiej narodowi polityki panujących klas, np. zaborczej ekspansji na Wschód, podkreślanie roli reakcyjnego militarystycznego prusactwa, antydemokratycznej polityki wewnętrznej, agresywnej polityki zagranicznej. Równocześnie nauka ta rozpowszechnia na nowo także zbankrutowane już faszystowskie idee, jak kłamstwa o *Lebensraum*, rasizm itd.

Jednym z innych przejawów przedstawiania w sposób zakłamany dziejów przez zachodnio-niemiecką historiografię jest fałszowanie historii Związku Radzieckiego i krajów demokracji ludowej oraz historycznego rozwoju stosunków Niemiec z tymi krajami przez tzw. *Ostforschung*. Uchwała stwierdza, że cała ta działalność finansowana przez rząd adenauerowski a także przez amerykańskich monopolistów ma na celu rozbudzanie szowinistycznych uczuć wśród mas pracujących i wprzęgnięcie ich w politykę odrodzenia niemieckiego militarystwu oraz przygotowanie nowej imperia-

listycznej wojny zaborczej. Taki rozwój historiografii zachodnio-niemieckiej uznać trzeba za jeden z najniebezpieczniejszych instrumentów godzących w naród niemiecki.

Chcąc się temu przeciwstawić trzeba zwrócić uwagę na braki w badaniu dziejów NRD, albowiem nauka historii w Niemieckiej Republice Demokratycznej znajduje się daleko w tyle za potrzebami narodowej walki i socjalistycznego budownictwa.

Do braków tych przyczyniło się słabe ideologiczne i organizacyjne przygotowanie nauki historii w NRD. Jednym z wyrazów tych braków jest niedostateczne powiązanie nauki historii z życiem i obecną walką narodu niemieckiego. Dalej do braków tych zaliczyć trzeba tendencję subiektywistyczną w pracy nad dziejami narodu niemieckiego. Subiektywizm ten nie pozwolił w dostatecznej mierze ujawnić działania obiektywnych praw w życiu społecznym i roli mas ludowych jako twórców dziejów. Dalszym brakiem jest — na co zwraca również uwagę uchwała — niedostateczne opamiętanie specjalnych metod badawczych właściwych nauce historii i niedocenywanie krytycznego opracowywania źródeł przez szereg historyków. Równocześnie wielu historyków nie doceniało wartości naukowej wymiany poglądów jako środka ujawniania i przezwyciężania błędów i braków w pracy naukowej.

Nie dotrzymuje również kroku rozwojowi życia społecznego, rozwojowi badań i pracy historyków kształcenie młodych kadr naukowych. W szczególnej mierze — dotyczy to zaniedbań w tym zakresie — w takich dziedzinach badań, jak historia Związku Radzieckiego i krajów demokracji ludowej, dzieje międzynarodowych ruchów robotniczych, historia narodów Azji, Stanów Zjednoczonych i krajów zachodnio-europejskich oraz historia starożytna. Główną przeszkodę w rozwoju pracy demokratycznej nauki historii upatruje uchwała w nieistnieniu centralnej koordynacji i planowania.

Zastanawiając się nad sprawą ideologicznego podniesienia poziomu pracy naukowej w zakresie badania dziejów uchwała stwierdza, że należy poświęcić baczniejszą uwagę problemom materializmu historycznego. Stworzenie nowego naukowego obrazu dziejów jest możliwe tylko po dokonaniu krytycznej oceny mieszczańskiego dorobku w tej dziedzinie jak i w walce z reakcyjnymi mieszczańskimi fałszerstwami. W ten sposób właśnie będzie można dojść do wypracowania dziejów narodu niemieckiego, a praca tego rodzaju stanowić będzie wkład i do obecnej walki z reakcyjną zachodnio-niemiecką historiografią.

Szczególnego znaczenia nabiera sprawa badania i przedstawienia rewolucyjnych tradycji niemieckiej klasy robotniczej, zwłaszcza partii robotniczych oraz usuwanie zniekształceń historii ruchu robotniczego. Równocześnie uchwała zobowiązuje historyków do uwzględniania w ich pracy odpowiednich praw ekonomicznych przy analizie poszczególnych okresów historii narodu niemieckiego.

Wobec niebezpieczeństwa, jakie przedstawia dla narodu niemieckiego polityka zachodnio-niemieckiego imperializmu i militarizmu, wielkiego znaczenia nabiera ujawnienie antynarodowej i wrogiej ludowi tendencji tej polityki. Uchwała przypomina tutaj szczególnie elementy polityki dawnych klas panujących w Niemczech, porównuje z tym, co widzimy obecnie w Niemczech zachodnich, mianowicie apologię zaborczych wojen feudałów niemieckich toczonych na wschodzie, wrogiej narodowi roli, jaką odegrało reakcyjne prusactwo itd.

Ażeby pozyskać masy ludowe całych Niemiec na rzecz pokoju, demokracji, jedności Niemiec i dla obrony rewolucyjnych osiągnięć mas pracujących w Niemieckiej Republice Demokratycznej, historycy powinni w szczególnym stopniu poświęcić się badaniom dziejów Niemiec od chwili uwolnienia kraju spod władzy hitlerowców.

Historia narodu niemieckiego rozwijała się w ciągłej łączności z dziejami innych narodów. Z tych względów, aby przezwyciężyć uprawiane fałszerstwa dotyczące tych związków, należy dzieje te badać i właściwie przedstawić. W tym przypadku szczególnie ważne są badania na odcinku stosunków Niemiec ze Związkiem Radzieckim i jego narodami. W niemieckim stopniu należy badać tradycje przyjaźni pomiędzy

narodem niemieckim a narodami krajów demokracji ludowej. W tej dziedzinie uwzględnić trzeba także stosunki pomiędzy narodem niemieckim a krajami kapitalistycznymi.

Uchwała Komitetu Centralnego SED, mówiąc o środkach wiodących do poprawienia pracy historyków niemieckich wskazuje, że jednym z pierwszych zadań historyków marksistów powinno być wydanie podręcznika dziejów narodu niemieckiego, a następnie spowodowanie szerokiej wymiany poglądów na temat głównych zagadnień historii Niemiec.

Mówiąc o planowaniu, koordynacji i intensyfikacji badań, uchwała przewiduje przygotowanie długofalowego planu badań w zakresie dziejów niemieckich w NRD na lata 1955—1960. W związku z tym Komitet Centralny podnosi potrzebę stworzenia w krótkim czasie Instytutu Historii Niemieckiej Akademii Nauk. Instytut ten powinien się zajmować zagadnieniami w zakresie badań, o których wyżej była mowa. Następnie uchwała przewiduje stworzenie Towarzystwa Historyków w Niemieckiej Republici Demokratycznej, którego zadaniem byłoby przygotowanie gruntu dla zasadniczych prac w zakresie historii narodu niemieckiego. Z innych uchwał w tej dziedzinie wymienić też należy postanowienia dotyczące państwowych archiwów, których zadaniem będzie nastawić pracę w taki sposób, aby historykom mogły one pomóc w zakresie podjętych przez nich zadań.

Inne postanowienia dotyczą środków wiodących do poprawy wykształcenia kadr historyków. Chodzi tu o podniesienie poziomu naukowego kadr, jak i ustalenie planu studiów. W tym zakresie uwzględniono też, zgodnie z poprzednio zanotowanymi wskazaniem, przygotowanie szeregu wysoko kwalifikowanych specjalistów dla badania dziejów narodów radzieckich, dziejów krajów demokracji ludowej, dziejów powszechnych, nowożytnych, w tym dziejów powszechnych czasów najnowszych.

Specjalna uchwała zajmuje się sprawą rozwoju pracy popularnonaukowej na odcinku historii.

I wreszcie wrócić należy uwagę na jeszcze jeden punkt: Rozwijanie walki z reakcyjną zachodnio-niemiecką historiografią i umacnianie łączności z patriotycznymi historykami Niemiec zachodnich. (Die Entfaltung des Kampfes gegen die reaktionäre westdeutsche Geschichtsschreibung und die Festigung der Verbindung zu den patriotischen Historikern in Westdeutschland). W punkcie tym czytamy: „Prawdę historyczną o dziejach narodu niemieckiego można przekazać pracującym tylko w walce z reakcyjną burżuazyjną historiografią. Pokonanie pseudonaukowych koncepcji reakcyjnej zachodnio - niemieckiej historiografii i jej wpływu na znaczną część ludności w Niemczech zachodnich jest poważnym wkładem w walkę z nowo powstającym zachodnio - niemieckim militarystem a na rzecz narodo-wego zjednoczenia Niemiec na demokratycznych zasadach.“ (Por. uwagi i komentarze do wyżej wymienionej uchwały opublikowane w *Einheit*, nr 9/55 — Ernst Diehl/Rolf Dlubek: Die Historiker der Deutschen Demokratischen Republik vor neuen grossen Aufgaben).

E. S.

ZYCIE POLITYCZNE

Kronika za okres od 1. 8. do 15. 12. 1955

UZUPEŁNIENIE KONSTYTUCJI NIEMIECKIEJ REPUBLIKI DEMOKRATYCZNEJ

W nrze 1/2 — 1950 Przeglądu Zachodniego w ramach opracowanego przez ówczesne Studium Niemcoznawcze Instytutu Zachodniego zbioru dokumentów pt.